

УДК 025.4.036:025.171:378.637(477-25)

Л. В. Савенкова,

директор Наукової бібліотеки НПУ імені М. П. Драгоманова,
кандидат педагогічних наук

**ЕЛЕКТРОННА КАТАЛОГІЗАЦІЯ РІДКІСНИХ ВИДАНЬ З ФОНДІВ
НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

У статті розглядаються питання організації роботи із створення бібліографічних записів на рідкісні видання з фондів наукової бібліотеки для баз даних електронного каталогу.

Ключові слова: каталогізація, електронний каталог, рідкісні видання.

Свою 170-ту річницю Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова відсвяткував у 2004 році. Власна ж історія університетської бібліотеки починається з 1920 року, основу фондів якої складали колекції з різних бібліотек навчальних закладів Києва та інших міст України.

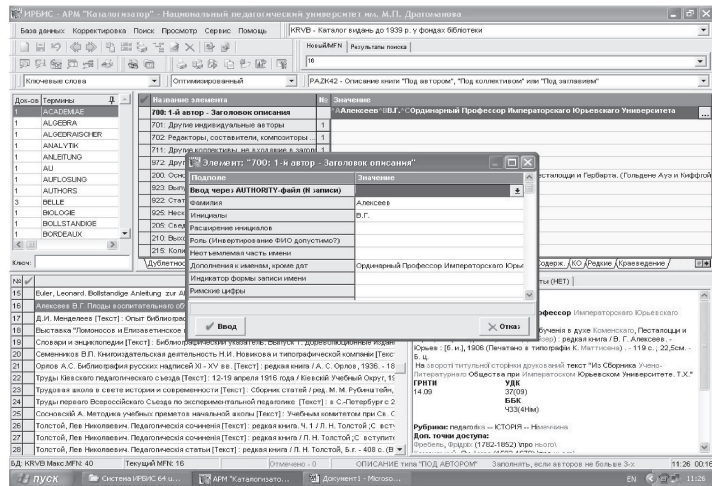
Впродовж тривалого часу рідкісні видання зберігалися у загальному депозитарному фонді бібліотеки і не виділялись особливим чином ні в довідково-бібліографічному апараті, ні при розташуванні на полицях. Однак час розподіляє все по своїх місцях і дозволяє визначити цінності і пріоритети. З 2006 року бібліотекою було заплановано роботу з вивчення, бібліографічного опису, каталогізації і систематизації рідкісних видань і книжкових пам'яток.

Саме ідея створення електронного каталогу рідкісних видань спонукала нас до більш детального вивчення і опрацювання цього фонду. Електронна каталогізація рідкісних видань — складна міждисциплінарна і багатоаспектна проблема. Її вирішення передбачає участь книгознавців каталогізаторів, істориків, мистецтвознавців, системних аналітиків, програмістів, фахівців з консервації і реставрації документів.

Наш електронний каталог рідкісних видань створюється на програмному забезпеченні АБИС "ИРБИС" (розробник ГПНТБ Росії). В даному програмному забезпеченні передбачена наявність необхідних полів для опису саме таких видань з представленням всіх необхідних, додаткових і індивідуальних відомостей.

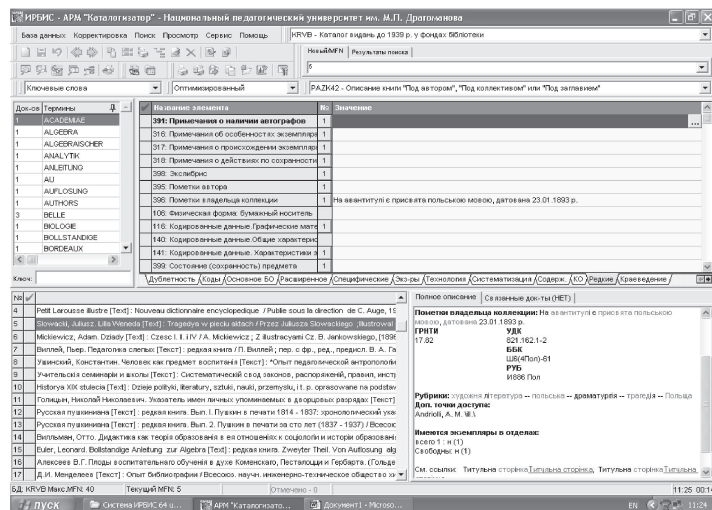
Сьогодні в нашому електронному каталозі рідкісних видань ще не так багато записів — 135, у порівнянні із загальним електронним каталогом бібліотеки, який ведеться з 1992 року — 26700, і електронною картотекою статей — 220000, тому що робота є досить копіткою і задіяні в ній співробітники відділу книгозберігання, відділу каталогізації, відділу інформаційних технологій та інших відділів. Каталогізуються всі рідкісні видання з фондів бібліотеки, однак у першу чергу нас цікавить література галузевої педагогічної тематики.

Опис кожного видання ми намагаємося зробити найбільш повним, вивчаючи всі елементи відомостей, що представлені у виданні, консультуючись із викладачами кафедри. Наприклад, про кожного автора ми подаємо відомості, які мали можливість визначити (мал. 1).

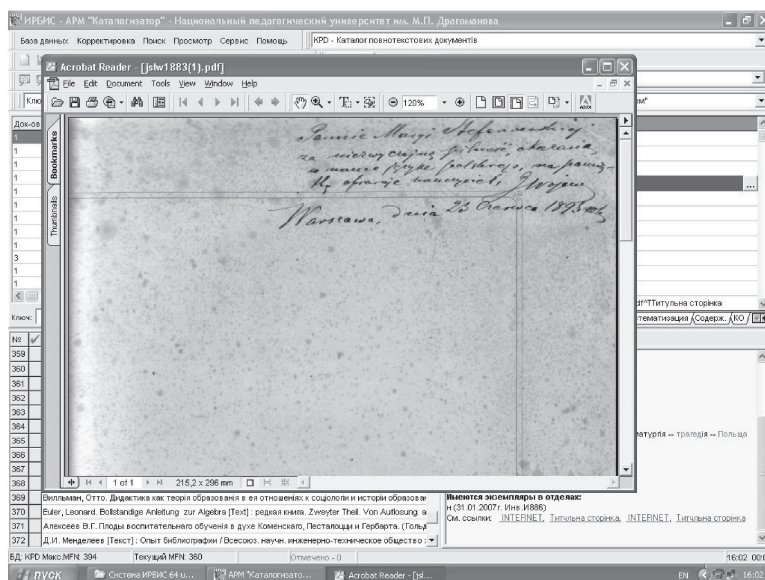

Мал. 1

Кожна книга для нас є цікавою з точки зору її життєвого циклу, тому інформація про кожний конкретний примірник доповнюється тими даними, які характеризують його. Це передусім фізичний стан видання, його особливості, наявність книжкових знаків, бібліотечних штампів різних періодів, поміток, написів тощо (мал. 2, 3).

Мал. 2

Мал. 3

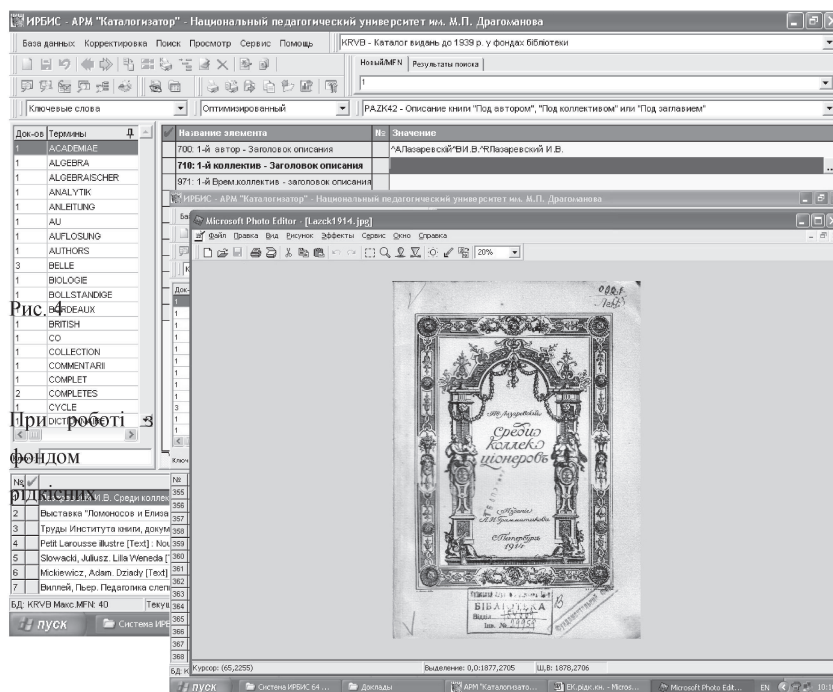
Як бачимо з мал. 3, читач має можливість безпосередньо ознайомитись із написом на сканованій сторінці видання. Формування каталогу рідкісної книги не обмежується тільки ідентифікацією та описом видання. Як показано на мал. 4 до бібліографічного опису кожного видання додається посилання на скановані титульні сторінки.

Ми стикаємось з цілим рядом проблем: відсутність відповідного довідкового апарату, друкованих каталогів, недостатність спеціальних знань. Більшість книг знаходяться у зношеному стані, на деяких відсутні оправи, немає титульних сторінок або не вистачає сторінок основного тексту. Все це відчутно ускладнює процес ідентифікації кожного видання.

Досить вагомою допомогою в процесі створення бібліографічних описів на рідкісні видання є технологія запозичення записів (протокол Z 39. 50). Такі записи ми знаходимо в електронних каталогах Бібліотеки Конгресу США, Російської державної бібліотеки, Державної публічної науково-технічної бібліотеки Росії та інших. Разом з тим є цілий ряд прикладів, коли наші пошуки не увінчались успіхом і це дає привід припускати, що наша участь у каталогізації рідкісних видань буде корисною для бібліофілів, істориків та інших науковців і тих, хто займається питаннями вивчення історії книги.

Електронні бібліографічні записи створюються з розрахунком можливості їх подальшої модифікації, а в подальшому передбачається її багатоцільове використання:

1. Створення інформаційних продуктів різного типу: баз даних, гіпертекстових систем, друкованих покажчиків (бібліографічних покажчиків, друкованих репродукцій документів).

Мал. 4

2. Масиви метаданих (електронний каталог рідкісних видань) може бути використаний для ретроспективної конверсії карткових каталогів бібліотеки. При цьому метадані про об'єкти можуть бути представлені користувачеві з тим рівнем деталізації, яка потрібна для задоволення конкретної інформаційної потреби.

3. Передбачається використання такої бази даних в якості довідкового апарату для науково-дослідницької роботи.

4. У майбутньому електронний каталог рідкісних видань може бути використаний для моніторингу фізичного стану документів і обліку та планування робіт з реставрації і консервації документів. Для цього ми вводимо відповідні дані про фізичний стан видань.

Електронний каталог рідкісних видань представляє собою відкриту систему. За умови зацікавленості і його використання дані каталогу можуть підлягати модифікації. Наприклад, у момент створення електронного каталогу рідкісних видань спочатку можуть існувати лише бібліографічні записи, потім створюються електронні копії окремих сторінок (титульних) або окремих фрагментів видання, які представляють науковий або художній інтерес. У свою чергу метадані можуть утримувати лише коротку інформацію для впізнання документа, а потім за можливості записи можуть бути доповнені і перетворені в науковий опис із значним ступенем деталізації. У подальшому при використанні бази даних за необхідності можуть бути відскановані й інші сторінки або видання повністю.

Л. В. Савенкова,

директор Научной библиотеки НПУ имени М. П. Драгоманова,
кандидат педагогических наук

**ЭЛЕКТРОННАЯ КАТАЛОГИЗАЦИЯ РЕДКИХ ИЗДАНИЙ
ИЗ ФОНДОВ НАУЧНОЙ БИБЛИОТЕКИ НАЦИОНАЛЬНОГО
ПЕДАГОГИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ
М. П. ДРАГОМАНОВА**

Резюме

В статье рассматриваются вопросы организации работы по созданию библиографических записей на редкие издания из фондов научной библиотеки для баз данных электронного каталога.

Ключевые слова: каталогизация, электронный каталог, редкие издания.

L. V. Savenkova,

Director of the Scientific Library of the National
Pedagogical Dragomanov University

**ELECTRONIC CATALOGUING OF RARE BOOKS FROM THE STACKS
OF THE SCIENTIFIC LIBRARY OF THE NATIONAL PEDAGOGICAL
DRAGOMANOV UNIVERSITY**

Summary

The article considers the problems of bibliographical recording of rare books from the stacks of the Scientific library in the process of creation of information bases of electronic catalogue.

Key words: cataloguing, electronic catalogue, rare books.